

Etäopiskelun eväät: Ohjausta ja itsekuria.

Savonia-ammattikorkeakoulun työelämäläheinen etäkoulutus opettajien ja opiskelijoiden koke-
mana

Sirkka-Liisa Halimaa

TtT, yliopettaja

Savonia-ammattikorkeakoulu

sirkka-liisa.halimaa@savonia.fi

Marja Kopeli

FM, koulutusvastuusuunnittelija

Savonia-ammattikorkeakoulu

marja.kopeli@savonia.fi

Tiivistelmä

Savonia-ammattikorkeakoulu kouluttaa Kotkassa ja Lappeenrannassa bioanalyttikkoja ja röntgenhoitajia etäopiskelumallilla. Yhteistyökumppaneina ovat Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä Carea ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote. Etäryhmät opiskelevat sairaaloiden tiloissa Cisco-videoneuvotteluyhteydellä Kuopioon. Pilottikoulutukset alkoivat syksyllä 2014.

Etäkoulutuksen kokemuksia on selvitetty opettajilta Itä-Suomen yliopistoon tehdystä pro gradu -työssä pienryhmähaastatteluilta vuonna 2015 ja opiskelijoilta Savonian tekemällä Webropol-teemakyselyllä alkuvuodesta 2016. Aineistot on analysoitu sisällön analyysillä.

Opiskelijakyselyn perusteella etäopiskelun ja erityisesti videovälitteisen opetuksen onnistuminen edellyttää 1) perehdytystä 2) opiskelumotivaatiota 3) itsekuria ja keskittymiskykyä 4) laitteiden toimivuutta 5) vuorovaikutusta ja 6) atk-tukea. Myös opettajat korostivat haastatteluisia etäyhteismenettelmään ja laitteisiin perehtymisen merkitystä, vuorovaikutusta ja teknisen tuen tärkeyttä sekä opiskelijoiden etäopiskelutaitoja. Pilottikoulutukset jatkuvat vuoden 2017 loppuun. Edelleen on tarkoitus selvittää työelämäkumppaneiden kokemukset koulutusyhteistyöstä sekä kartoittaa, eroaako lähiopiskeluryhmässä opiskelleiden osaaminen etäryhmissä opiskelleiden osaamisesta opintojen loppuvaiheessa.

Avainsanat: *etäopiskelu, opettajuuden muutos, työelämäläheisyys, videovälitteinen opetus*

Johdanto

Hallitusohjelman kärkihankkeita ovat sekä digitalisoituminen että korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen (Ratkaisujen Suomi 2015, 18, 27).

Ammattikorkeakoululaissa ammattikorkeakoulujen tehtäväksi määritellään antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntija-tehtäviin (§4). Korkeakouluilta edellytetään toiminnassa tiivistä yhteyttä ja vuoropuhelua työelämän kanssa. Toimiluvassa määriteltyjä koulutusvastuita jalkautetaan työelämän tarpeiden mukaisesti eri alueille hyödyntäen erilaisia verkko-, etä- ja satelliittikoulutusmalleja. Etäopetuksen yhtenä laatutekijänä pidetään oppimisen autenttisuutta, johon pyritään oppilaitoksen ja työelämän vuorovaikutuksella. Autenttisuus rakentuu jatkuvasta kosketuksesta työelämän toimijoihin ja työelämän todellisesta kokemuksesta. Työelämäyhteyteen rakennettu etäoppimisympäristö tarjoaa hyvän mahdollisuuden myös opiskelijoiden, opettajien ja työelämän asiantuntijoiden yhteistyölle (Jämsä 2008).

Savonia-ammattikorkeakoulu aloitti syksyllä 2014 bioanalyttiko- ja röntgenhoitajakoulutukset yhteistyössä Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän Carean ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Eksoten kanssa. Kyseessä ovat päivätoteutukset, joissa opiskelijaryhmät jakaantuvat lähiryhmään Kuopioon sekä etäyhteyksien avulla Kotkaan ja Lappeenrantaan. Opiskelijointa Kuopiossa on noin 50, Kotkassa 10 ja Lappeenrannassa 20. Pilottikoulutukset

jatkuvat vuoden 2017 loppuun asti. Koulutusten lähtökohtana oli Kaakkois-Suomessa oleva pula koulutetuista bioanalyttikoista ja röntgenhoitajista. Etäryhmiin opiskelemaan hakeutumista edisti Carean ja Eksoten viesti työllistää kaikki etäkoulutukseen osallistuneet. Tämän artikkelin tarkoituksena on tarkastella Kotkan ja Lappeenrannan etäryhmissä opiskelevien kokemuksia ja kehittämisehdotuksia etäopetuksesta, -ohjauksesta ja -opiskelusta 3,5-vuotisen tutkinnon edettyä jokseenkin puoliväliin. Taustana ja vertailuna ovat koulutuksissa opettavien kokemukset, joita on selvitetty pian koulutuksen alkamisen jälkeen.

Etäopetusta ja -opiskelua hyödynnetään Suomessa eri kouluasteilla. Merkityksellisiä tekijöitä opiskelumotivaatiolle ja opiskeluun sitoutumiselle etäopiskelussa ovat oppimisympäristön sosiaalisten kontaktien mahdollisuus ja viihtyvyys. Opintojen edistymiselle ovat tärkeitä opettajan tuki ja ohjaus. Kun opettaja ei ole fyysisesti läsnä, hänen pedagogiset taitonsa korostuvat. (Kotilainen 2015.) Opettajalta odotetaan verkko-opetuksessa käytettävien välineiden ja ohjelmistojen hallintaa, taitoa toimia ja ohjata opiskelijoita oppimaan, kykyä suunnitella oppimisprosessi verkkoympäristöihin sekä muokata ympäristöön sopivia opiskelumateriaaleja. Verkko-opetuksen työkaluihin perehtyminen, uusien pedagogisten menetelmien haltuun ottaminen ja opettajien välinen vuorovaikutus ja yhteistyö vaativat aikaa. Oppilaitosten rakenteet, toimintakulttuuri, käytännöt, tilaratkaisut ja muut tekijät tukevat usein perinteistä opetusmallia, mikä hankaloittaa verkko-opetuksen pedagogista kehittämistä. (Pilli-Sihvola 2013, 55 - 59.)

Etäkoulutukseen valmistauduttiin monin tavoin

Savonia-ammattikorkeakoulun Kaakois-Suomen koulutuspilotissa koroistuvat tiivis yhteistyö sairaaloiden kanssa ja opetusteknologian hyödyntäminen. Kotkan ja Lappeenrannan etäryhmäläiset opiskelevat Carean ja Eksoten sairaaloiden tiloissa ja osallistuvat teoriatunneille pääosin Cisco-videoneuvottelulaitteiden kautta, lisäksi etäyhteyksissä hyödynnetään AdobeConnectPro-verkkokoukousjärjestelmää ja sähköpostia. Sähköisenä oppimisympäristönä toimii Moodle.

Savoniassa järjestetään opettajille koulutusta ja perehdytystä, kun otetaan käyttöön uutta opetusteknologiaa. Kaakois-Suomen pilottikoulutuksissa opettaville järjestettiin lisäksi räätälöity koulutus Cisco-videoneuvottelulaitteiden käytöstä elokuussa 2014 ennen etäkoulutuksen alkua. Lisääntyneen etäyhteystarpeen takia Savonia varusti lisää opetus- ja oppimistiloja videoneuvotteluyhteyksillä (kuva 1), ja tilojen käyttöön järjestettiin opettajille sekä yhteisiä perehdyttämistilaisuuksia että henkilökohtaista opastusta. Myös sairaalat varustivat etäryhmien oppimistilat opiskelussa tarvittavilla opetusteknisillä

laitteilla ja välineillä ennen koulutuksen alkua. Savoniasta ja sairaaloista nimettiin tietohallinnosta ns. verkkoyhteyshenkilöt, jotka rakensivat yhteydet ja testasivat niiden toimimista tiiviisti ennen etäkoulutuksen alkamista.

Ensimmäinen opiskeluviikko syksyllä 2014 järjestettiin Kuopiossa ja siihen osallistuivat myös etäkoulujen opiskelijat paikan päällä. Viikko sisälsi opiskeluun orientoitumista ja opiskelumenetelmiin ja -laitteisiin perehtymistä. Sen jälkeen opiskelijat ovat käyneet Kuopiossa noin keran lukukaudessa. Etäryhmien opiskelijat ovat valinneet keskuudestaan Cisco-yhteyksien vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on ollut huolehtia yhteyksien avaamisesta päivittäin ennen opetuksen alkua ja tukea muita opiskelijoita teknisesti.

Opiskelijoiden ohjaamisen käytännöt Savoniassa

Savonia-ammattikorkeakoulussa opiskelijan ohjaus jakaantuu neljään osa-alueeseen:

- hyvinvoinnin edistäminen ja henkilökohtainen ohjaus
- asiantuntijuuden kehittymisen ja urasuunnittelun ohjaus

Kuva 1. Opiskelutilat varustettiin Cisco-videoneuvottelulaittein ja -yhteyksin Kuopiossa, Kotkassa ja Lappeenrannassa

- oppimisen ja opiskelun ohjaus opintojaksoilla
- neuvonta ja tiedotus.

Kullekin opiskelijaryhmälle nimetään opettajatuutorit, joiden tehtävänä on mm. käydä kaikkien opiskelijoiden kanssa henkilökohtaiset opiskelu- ja urasuunnitelmakeskustelut (hops) vuosittain. Ensimmäisen vuoden hops-keskusteluissa käydään läpi kunkin opiskelijan opiskelu- ja urasuunnitelmaa sekä opiskeluhyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Sen tukena on Wilma-opiskelijahallinto-ohjelman hops-alkukartoitus. Myöhemmät keskustelut käydään Wilman hops-kompassin tukemana. Etäopiskelijoiden ensimmäisiä hops-keskusteluja varten opettajatuutorit ja opinto-ohjaaja matkustivat etäpaikkakunnille. Sillä haluttiin varmistaa keskustelujen luottamuksellisuuden tuntu ja vuorovaikutuksen häiriöttömyys. Ensimmäisen vuoden jälkeen keskusteluja on käyty myös puhelimitse ja videoitse. Savonian opiskelijapalveluiden antama neuvonta ja tiedotus ovat etäryhmien käytettävissä sähköisten yhteyksien ja palvelujen kautta.

Opintojaksoilla tapahtuva oppimisen ja opiskelun ohjaus tapahtuu pääasiassa etäyhteyksien kautta: opettajat ovat Kuopiossa lähiryhmän opiskelijoiden kanssa ja etäopiskelijat Kotkassa ja Lappeenrannassa. Opintojaksoihin liittyvää harjoittelua opettajat ovat jonkin verran käyneet ohjaamassa Carean ja Eksoten laboratorioissa etäopetuspaikkakunnilla. Opiskelijoilla on ollut lisäksi sairaaloiden henkilökunnasta nimetyt Savonian kouluttamat mentorit opiskelun tukena, ja laboratorioiden henkilöstöä on opastettu mm. ohjaamaan harjoitustöitä. Harjoitustöiden tekemistä on mallinnettu hyödyntäen rikastettuja ohjeistuksia, joilla ohjataan har-

joitustyöhön liittyvän teorian ja käytännön opiskelua. Moodleen tuotetut ohjeet sisältävät tekstiä, kuvia, videoita ja linkkejä tiedonlähteille. Opiskeluun kuuluvat harjoittelut etäopiskelijat suorittavat sairaaloiden tiloissa.

Opiskeltavista opintojaksoista laaditaan toteutussuunnitelmat, jotka käydään läpi opintojakson alkaessa. Suunnitelma on keskeinen opintojaksolla opiskelua ohjaava dokumentti, jossa opettaja ja opiskelijat yhdessä sopivat opintojakson pelisäännöistä: aikataulutuksesta, suoritustavoista ja opiskelijan työmäärästä sekä osaamisen arvioinnin kriteereistä. Toteutussuunnitelmat viedään Moodleen. Toteutussuunnitelmia päivitetään tarvittaessa, jos tehty suunnitelma kaippaa muuttamista.

Opettajien ja opiskelijoiden kokemuksia selvitettiin

Opettajien kokemuksia etäkoulutuksen toteuttamisesta Kotkassa ja Lappeenrannassa Cisco-yhteydellä selvitettiin ryhmähaastattelulla noin puoli vuotta koulutuksen alkamisen jälkeen Itä-Suomen yliopistoon tehdystä pro gradu -työssä. Opettajat kuvasivat etäopetuksen suunnitteluvaihetta, opettajan tehtäviä opetuksen toteuttamisessa, opettajien tuen tarvetta sekä opiskelijoiden oppimisen tukemista. Pienryhmähaastatteluihin osallistui yhdeksän opettajaa. Aineisto käsiteltiin sisällön analyysillä. (Oikonen 2015.)

Vastaavasti Savonia teki opiskelijoille teemakyselyn heidän opiskeltuaan pääosin Cisco-videoneuvotteluyhteyden avulla reilut 1,5 vuotta. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa etäopiskelupaikkakunnilla Kotkassa ja Lappeenrannassa opiskelevien kokemuksista etäopiskelusta.

Kyselyaineisto koottiin avoimella Webropol-teemakyselylomakkeella. Opiskelijat saivat vapaasti kuvata viiden eri kysymyksen kautta etäkoulutukseen hakeutumisen syitä, kokemuksiaan opetusjärjestelyistä, etäopetuksesta ja erityisesti videovälitteisestä opetuksesta. Kysely lähetettiin kaikille etäryhmissä opiskeleville helmikuussa 2016. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Lomakkeita palautui 16 eli noin puolet opiskelijoista vastasi kyselyyn. Vastajien määrä jäi alhaiseksi, mutta saadut vastaukset olivat sisällöllisesti rikkaita ja niissä kuvattiin monipuolisesti etäopiskelua. Aineisto analysoitiin sisällön analyysinä käyttäen. Alustavia tuloksia on esitelty sosiaali- ja terveystieteiden pedagogisen kehittämisen konferenssissa toukokuussa 2016.

Opettaja tasapainoilee teknologian, pedagogisten ratkaisujen ja työelämäyhteistyön verkossa

Tässä luvussa kerrotaan Oikkosen pro gradu -työhön perustuvia opettajien kokemuksia ja näkemyksiä Savonian työelämäläheisestä etäkoulutuksesta Kaakkois-Suomeen. Ammattikorkeakoulun ja sairaaloiden yhteistyö etäkoulutuksen toteuttamisessa oli uutta syksyllä 2014, sillä aiemmin etäkoulutusta oli toteutettu pääasiassa oppilaitosten välisenä yhteistyönä. Yhteistyö työelämäkumppaneiden kanssa vaatii koulutuksen suunnitteluvaiheessa laajoja kartoitettavia keskusteluja yhteisen pedagogisen näkemyksen varmistamiseksi. Avoin tiedottaminen etäopetuksen suunnittelun tilanteesta ja tulevista käytännöistä sitouttaa opettajien näkemyksen mukaan kaikki osapuolet uudenlaisen koulutuksen toteuttamiseen.

Opetusteknologian ja pedagogiikan tu-

lee opettajien mielestä olla tasapainossa jo koulutusta suunniteltaessa. Tasapainoon kuuluu, että välineet ja laitevalinnat tukevat mielekästä oppimista ja opettamista. Opiskelijoiden pitää jaksaa opiskella etäyhteyden kautta useita tunteja yhtäjaksoisesti ja päivä toisensa jälkeen. Jaksamiselle laitteistojen oikeanlainen asemointi on tärkeää. Esimerkiksi kameran suuntaamisesta riippuu, miten hyvin opettaja näkee etäopiskelijat. Kameroiden ja näyttöjen epäonnistunut sijoittelu tekee opettajan olon levottomaksi, kun pitäisi katsoa useaan suuntaan yhtä aikaa. Myös kaiuttimien äänen laadulla on merkitystä onnistumiselle.

Lähi- ja etäryhmien samanaikainen huomioiminen on opettajien kuvaamana tasapainoilua eri paikkakunnilla opiskelevien ryhmien välillä. Opiskelijoiden tukeamista ja ohjausta pidetään tärkeänä opiskelijoiden oppimisen edistämiseksi ja etäyhteys hankaloittaa sitä. Usein etäopiskelijoiden tuki jää lähinnä normaalksi tehtävänannoksi. Etäyhteyden päästä voi jäädä huomaamatta opiskelija, joka tarvitsisi enemmän ohjausta. Lähiopetuksessa sanaton viestintä kertoo paljon ja opettaja voi esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä, etäopetuksessa tätä mahdollisuutta ei juuri ole. Ilmeet ja eleet eivät välity selkeästi verkon välityksellä ja opiskelijan oppiminen voi jäädä varmistamatta.

Opiskelijoiden oppimisympäristön tunteminen on opettajien mukaan tärkeää. Erityisen tärkeää työelämäläheisessä etäkoulutuksessa on työelämäkumppanin mukana olo koulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Opiskelijat saavat heti opiskelun alussa kosketuspintaa työelämään ja ajankohtaista tietoa ammatissa toimimisen arkipäivästä. Näin opiskelijat sitoutuvat opiskeluihinsa alusta alkaen.

Savonian etäkoulutuksessa työelämäorganisaatioiden mentoreilla oli mahdollisuus seurata opiskelijoiden opiskelujen etene- mistä myös Moodle-oppimisympäristössä.

Teknologian ja pedagogiikan hallinta on mielekkään etäopetuksen edellytys.

Opettajat toteavat opetusteknologian kehittyneen nopeasti viime vuosina ja sen käytöstä on tullut Savonian terveystieteiden opetuksen ja oppimisen arkipäivää. Kasvotusten tapahtuvan opetuksen siirtyminen verkkoon saa opettajan pohtimaan opetuskäytäntöjään ja -taitojaan. Se, mikä toimii luokkahuoneopetuksessa, ei ole sellaisenaan välttämättä siirrettävissä etäopetukseen. Opettajille olisi hyvä antaa mahdollisuus suotuisissa ympäristöissä kyseenalaistaa omia käytäntöjään ja yhdessä kollegoiden kanssa pohtia ja reflektoida uusien opetusmenetelmien pedagogisia mahdollisuuksia. Opettajat tarvitsevat koulutusta teknologian käyttöön ja konkreettisten uusien pedagogisten mallien hyödyntämiseen. Teknologian ja pedagogiikan hallinta on opettajien mukaan mielekkään etäopetuksen edellytys.

Etäopiskelijalta vaaditaan opettajien mielestä itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta opiskelussa. Pienryhmäharjoitukset etäpaikkakunnilla auttavat opiskelijoihin tutustumisessa, mikä helpottaa myös opiskelun ohjaamista. Opettajien mukaan tutustuminen tekee opetuksesta mielekkäämpää ja helpottaa myöhem- pään vuorovaikutusta sähköisillä yhteyksillä. Puutteelliset verkko-opiskelutaidot hankaloittavat etäopiskelua ja opiskelussa etenemistä, joten on tärkeää, että etäopiskelijoille järjestetään koulutuksen alussa ohjausta verkko-opiskelutaitoihin. Yhdes-

sä oppimisen kokemus on tärkeä. Opetta- jan tulisi onnistua motivoimaan opiskeli- jat käyttämään vuorovaikutuksen keino- ja, jotka tukisivat yhteisöllistä oppimista. Nuoret käyttävät vapaa-ajallaan hyvinkin sujuvasti erilaisia sosiaalisen median sovel- luksia ja niiden taitojen hyödyntäminen etäopiskelussa olisi myös erittäin järkevää.

Etäopiskelu onnistuu motivoituneena ja sopivasti tuettuna

Savonian tekemään opiskelijakyselyyn vastanneet Kotkan ja Lappeenran- nan etäryhmissä opiskelevat olivat hakeutuneet Savonian koulutukseen ta- voitteenaan parempi työmarkkinakelpoi- suus ja uusi ammatti, kun opiskelu mah- dollistui omalla paikkakunnalla etäyhte- yksien avulla. Heistä vain yhdellä oli aikai- sempaa kokemusta etäopiskelusta.

Opiskelijat olivat saaneet ensimmäi- sen opiskeluviikon aikana perehdytystä Cisco-videoneuvotteluyhteydellä toteu- tuvaan opiskeluun ja myöhemmin sairaa- loiden tiloissa olevien laitteiden käyttöön. Osa koki saaneensa perehdytystä riittä- västi, osa olisi kaivannut perehdytystä enemmänkin. Ongelmia on perehdytyk- sestä huolimatta aiheuttanut esimerkiksi tiedostojen jakaminen etäyhteyden aika- na, kun opiskelija on oppitunnilla halun- nut esittää omia oppimistehtävätuotok- siaan eri paikkakunnilla opiskeleville.

Yleisesti ottaen kyselyyn vastanneet opiskelijat kokivat videovälitteisen ope- tuksen sujuvan ongelmitta ja he olivat tyy- tyväisiä järjestelyihin. Opetus vaatii sekä opettajalta että opiskelijalta erilaista orien- taatiota opetukseen ja opiskeluun verrat- tuna tilanteeseen, jossa kaikki toimijat ovat samassa tilassa.

Opiskelijoiden vastauksista välittyi sisällön analyysillä kuusi erilaista edellytystä videovälitteiselle opetukselle ja sen onnistumiselle. Edellytykset ovat 1) perehdytys 2) opiskelumotivaatio 3) itsekuri ja keskittymiskyky 4) laitteiden toimivuus 5) vuorovaikutus ja 6) atk-tuki.

Keskeistä ennen videovälitteisen etäopetuksen aloitusta on sekä opettajien että opiskelijoiden hyvä perehdytys laitteiden käyttöön. Opetuksessa, jossa opettaja ei ole läsnä, näytön jatkuva seuraaminen vaatii opiskelijalta vahvaa motivaatiota opiskella ja kiinnostusta asiaa kohtaan. Lisäksi todettiin, että hyvä itsekuri ja keskittymiskyky ovat välttämättömiä etäluentojen seuraamisessa. Opiskelijat kuvasivat videovälitteistä opetusta motivoation ja keskittymisen näkökulmista mm. seuraavasti:

”Videovälitteinen opetus vaatii aivan toisenlaista keskittymistä kuin perinteinen luennon seuraaminen”

”Videovälitteinen kontakti vaatii enemmän itsekuria, huomio herpaantuu helpommin”

”Luennon seuraamiseen on aina motivoitava itsensä”.

Muutamat opiskelijat kuvasivat vuorovaikutusta sekä opettajan että opiskelijan näkökulmasta haasteelliseksi. Opettajien tulisi kiinnittää huomiota enemmän vuorovaikutukseen etäryhmien kanssa. Opettajien ja opiskelijoiden pitäisi nähdä toisensa koko ajan, mikä edellyttää joko opettajan pysymistä paikoillaan tai kameran jatkuvaa säätämistä. Erityisesti opiskelijat toivovat enemmän ”kohtaamisia” sekä opettajan ilmeiden ja eleiden näkymistä hänen esittäessään asioita. Kun opiskelijat eivät aina näe opettajaa, eivät he voi viitata kysyäkseen epäselviä asioita, vaan heidän pitää kysyä kovalla äänellä asiaan-

sa ikään kuin tekemällä välihuomautuksia. Se taas saattaa häiritä luokkatilassa opettajan kanssa olevia opiskelijoita. Videovälitteisen opetuksen edetessä opiskelijat ja opettajat ovat oppineet tuntemaan toisensa ja kohtaaminen on tuntunut koulutuksen edetessä helpommalta.

Vuorovaikutuksen ja kohtaamisen riittävyttä tai riittämättömyyttä opiskelijat kuvaavat kyselyssä mm. ilmaisuilla:

”Opettaja - opiskelijakohtaamisia on vähänlaisesti, katsekontakti puuttuu ja opettajaa ei aina näy”

”Opettajien ja opiskelijoiden kohtaaminen videon välityksellä on nyt helpompaa, koska tunnemme opettajat ja he tuntevat ja näkevät minut”.

Laitteiden toimivuus ja niiden teknisen käytön osaaminen on videovälitteisen opetuksen lähtökohta. Opiskelijat kuvaavat videovälitteisen opetuksen useimmiten toimivaksi ja ongelmien sattuesssa ”atk-tuki ja tutorit selvittävät asioita”. Alussa opiskelijoista oli tuntunut, että laitteistoa vasta rakennetaan, testataan ja menetelmää otetaan käyttöön. Jatkuva videoneuvotteluyhteys Savonian ja kahden sairaalan ja niiden järjestelmien välillä olikin uusi asia syksyllä 2014. Ongelmana etäkampuksilla opiskelijat kokivat mm. liian pienen näytön tai näyttöjen vähäisyyden. Kaivattiin suurempaa näyttöä, joka voidaan jakaa, tai kahta näyttöä, joista toisessa näkyisi esittäjä ja toisessa hänen dia- tai muu esityksensä. Puolentoista vuoden aikana video-opetusmenetelmään perehtyneet ja harjaantuneet opettajat ja myös opiskelijat osaavat jo käyttää laitteita sujuvasti. Uusien opettajien taito taas ei aina riitä sujuvaan käyttöön, ja he tarvitsivat opiskelijoiden mielestä enemmän perehdytystä. Mikrofonien sijoittelu on hyvän kuuluvuuden lähtökohta, ja niiden

sijoittelu tarkoituksenmukaisesti helpottaa opiskelua. Tietoteknistä tukea ja tuen saatavuutta pidetään tärkeänä. Kyselyyn vastanneet opiskelijat ovat mielestään saaneetkin apua ja tukea nopeasti.

Opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä mahdollisuuteen opiskella omalla paikkakunnalla ja näkevät, että se on hyvä vaihtoehto perinteiselle päiväopiskelulle.

”Sinänsä minulle on yllätys, että, kuinka helposti opiskelu on onnistunut etäyhteydestä huolimatta. Melkein kuin istuisi Kuopiossa läsnä.”

Opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä myös Eksoten ja Carean heille järjestämiin videoyhteys-opetustiloihin. Jotkut kokevat etäopiskelun ja videovälitteisen opetuksen jopa lisäävän heidän motivaatiotaan. Opiskelija kuvaa motivaatiotaan seuraavasti:

”Motivaatio tulee kiinnostuksesta koulutukseen”.

Opiskelijat kuvaavat ryhmäytyneensä hyvin ja tukevansa toinen toisiaan. Opiskelu, jossa tuntien aikana tehdään oppimistehtäviä, jaksottaa lähituntin kulkua ja edistää jaksamista ja keskittymistä. Video-opiskelua edistävinä asioina kyselyssä mainitaan mukavat opiskelutilat ja rauhallinen työelämäläheinen oppimisympäristö Careassa ja Eksotessa sekä ryhmän tuki. Tärkeitä parannuksia opiskelun aikana ovat ryhmäohjaustuntien järjestäminen erikseen etäopiskelijoille, jolloin heillä on mahdollisuus kysyä rauhassa opiskeluun liittyviä asioita.

Suhtautuminen etäopiskeluun vaihtelee opiskelijakohtaisesti. Opiskelijoille, jotka ovat orientoituneet itsenäiseen opiskeluun, ei ole väliä onko opettaja läsnä vai videoyhteyksien päässä. Toisaalta osa opiskelijoista kokee opettajan kaukana

olon oppimista hankaloittavaksi. Etäyhteyksien kuvan laadussa ja kuuluvuudessa on Savonian eri luokkatilojen välillä eroja, ja kohina häiritsee joissakin luokissa kuuluvuutta, mikä saattaa lisätä hankaluuden tunnetta. Etäyhteyksin opiskelussa joutuu yleensäkin ottamaan enemmän vastuuta oppimisestaan, koska vuorovaikutus opettajan ja ohjaajan kanssa on vähäisempää.

Suurin osa vastanneista opiskelijoista kokee, että Savonian toteuttama videovälitteiden opetus mahdollistaa heille uuden ammatin, paremman työmarkkinakelpoisuuden ja opiskelun kotipaikkakunnalla. Opiskelijat ehdottavat, että videovälitteinen opetus pitäisi ottaa laajemmin käyttöön, vaikka menetelmässä edelleen on kehittämistä. Keskeistä opetuksen onnistumisessa on, että opettajat ja opiskelijat hallitsevat laitteet ja osaavat hyödyntää niiden antamia mahdollisuuksia. Opiskelijat esittävätkin, että opettajat ja opiskelijat saisivat jatkototeutuksissa enemmän perehdytystä laitteiden toimintaan ja niiden käyttöön. Sekä kuvan että äänen kuuluvuus pitäisi varmistaa ja ympäristö tulisi järjestää rauhalliseksi ja hälinättömäksi. Opiskelijat esittävät myös idean, että jatkossa hankittaisiin liikettä seuraava kamera, jotta opettajat voisivat liikkua vapaammin opettaessaan. Se varmistaisi, että opiskelijat näkevät opettajan jatkuvasti. Myös vuorovaikutukseen opettajan ja etäopiskelijoiden välillä tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Itsekurilla ja ohjauksella kohti työelämärelevanttia osaamista

Etäopetus mahdollistaa opiskelun Savonian Kaakkois-Suomi-pilotissa kolmella paikkakunnalla yhtä aikaa. Opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä Savonian, Eksoten ja Carean yhteistyössä

järjestämään työelämäläheiseen etäkoulutukseen. Opiskelijoille tehdyn kyselyn perusteella ennen opetuksen alkua tulee varmistaa hyvä perehdytys laitteisiin ja niiden toimimiseen sekä opettajille että opiskelijoille. Videovälitteinen opetus vaatii opiskelijalta motivaatiota, itsekuria ja keskittymistä luennon tai muun esityksen kuuntelemiseen. Myös vuorovaikutukseen opettajan ja etäopiskelijan välillä pitää kiinnittää huomiota, ettei etäryhmän opiskelija tunne jäävänsä huomiotta.

Opettajien kokemuksen mukaan työelämäkontekstissa toteutuvan koulutuksen suunnittelu vaatii erilaista orientoitumista koulutuksen aloittamiseen ja suunnittelua kuin perinteinen etäopetus, jossa koulutuksen järjestelyissä on mukana keskeisesti vain koulutusorganisaatioita. Yleisesti ottaen opettajat pitävät etäryhmien opiskelua autenttisessa sairaalaympäristössä mielekkäänä ja haastaisivat mielellään työelämän ammatillaiset tuomaan osaamisensa osaksi opiskelijan oppimisprosessia.

Etäopetuksen haasteet ovat samoja kuin lähiopetuksessa: tarvitaan vuorovaikutusta, opiskelijoiden motivointia ja aktivointia sekä arviointia, mutta toimintatavat vain ovat erilaisia (Nummenmaa 2012). Laitteiden tulisi olla vuorovaikutuksen mahdollistavia, ja tietoteknisen tuen aina nopeasti saatavilla. Opiskelijoiden näkemykset käyvät lähes yksi yhteen opettajien näkemysten kanssa. Opettajatkin korostivat haastatteluissa etäyhteyksien merkitystä ja laitteisiin perehtymisen merkitystä, vuorovaikutusta ja teknisen tuen tärkeyttä sekä opiskelijoiden etäopiskelutaitoja. Erona selvityksen perusteella on, että opettajat korostavat hyvää suunnittelua, opiskelijat omaa motivaatiota. Ne ovat asioita, jotka ovat kummankin osapuolen omissa käsissä.

Opiskelijoiden ja opettajien kokemukset ja näkemykset työelämäläheisen etäkoulutuksen järjestelyistä ja toteuttamisesta on nyt kartoitettu. Lisäksi edelleen on tarkoitus selvittää etäkoulutukselle oppimisympäristön tarjonneiden työelämäkumppanien ja niiden henkilöstön kokemuksia ja kehittämisehdotuksia pilottikoulutuksen aikana. Samoin kiinnostavaa on selvittää, eroaako lähiopiskeluryhmässä opiskelien osaaminen etäryhmissä opiskelien osaamisesta opintojen loppuvaiheessa. Opintojen alkuvaiheessa kaikilla kolmella paikkakunnalla aloittaneille tehtiin osaamisen alkuselvytys, johon tutkinnon tuottamaa osaamista voi peilata. Sekä osaamisen loppukartoitus että henkilöstön näkemysten selvittämiskysely on tarkoitus tehdä lukuvuoden 2016 – 2017 aikana.

Lähteet

.....
Ammattikorkeakoululaki 2014. Finlex <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>.

Jäminki, S. 2008. Ohjaus- ja opiskeluprosessit samanaikaisessa ja eriaikaisessa verkkoympäristössä. Etnografinen tutkimus verkkotutkimuksen maailmaan. Acta Universitatis Lapponiensis 148.

Kotilainen, M-L. 2015. Itseohjautuvuuden tukeminen vieraan kielen etäopetuksessa. Design-perustainen oppimisympäristön kehittämistutkimus perusasteen 5.-6. luokilla. Acta Universitatis Lapponiensis 298.

Nummenmaa, M. 2012. Oppimisympäristöt tutkimus Etäopetus Suomessa. Turun yliopisto.

Oppimistutkimuksen keskus. Etäopiskelun koordinaatiohanke 20-26.

Oikkonen, A. 2015 Työelämälähtöisen etäopetuksen toteuttaminen bioanalyttikoiden koulutuksessa Haastattelututkimus opettajille. Itä-Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta. Pro-gradu -tutkielma.

Pilli-Sihvola, M. 2013. Organisaatio muuttuvat opettajuuden tukena. Muuttuuko opettajuus ja mihin suuntaan? Yhteisöllisen verkko-oppimisen ja mobiilioppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. NRO 10.

Ratkaisujen Suomi 2015. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.